Poštnina plačana v gotovini.

V Ljubljani, 22. septembra 1938. — Leto XI. — Št. 39.

Delavska PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Delavski značaj

Nobeno gibanje, zlasti pa naše krščansko socialistično ne more uspevati brez kremenitih značajev. Kajti naše gibanje mora biti borbeno, ofenzivno in brezkompromisno.

Že veliko gibanj, tudi takih, ki so temeljila na krščanskem svetovnem nazoru, je neslavno končalo. Bila so kakor stavba na lončenih nogah. Na zunaj je zgledala veličastna, močna, skoraj nepremagljiva. Veliko občudovalcev je imela, veliko jih je s ponosom kazalo na to stavbo in jo postavljalo za zgled. Toda ko je prišla ura preizkušnje, se je ta stavba zrušila neverjetno hitro in temeljito.

Nehote se človek sprašuje, kako je to mogoče. Najbolj enostaven odgovor je: **Vsako gibanje mora propasti, če nima v sebi življenjske sile.**

Življenjsko silo tvorijo pa le pripadniki, člani gibanja. Zato mora biti glavna skrb vsakega gibanja, da neguje svojo življenjsko silo, jo krepi in dviga do čim večje popolnosti. Skratka: truditi se mora, da vzgoji resne, globoke in značajne člane. Samo taki člani so zmožni propagande za svoje gibanje; samo taki so sposobni, da prenašajo žrtve, katere so neizogibne. Ta del naloge našega gibanja je zelo težak.

Dosedanji duševni razvoj malega slovenskega človeka ni posebno razveseljiv. Vse okoliščine so vplivale, da se ni mogel notranje osamosvojiti. Zaradi tega ni nikoli zaupal v svojo lastno moč, v svojo življenjsko silo. Ostal je do vsega le preveč pasiven.

To notranjo slabost so pospeševali dogodki v javnem življenju. Pa tudi razvoj kulture je šel za tem. Nič samostojnega, nič samoniklega. Vse je šlo za tem, da se vcepi malemu človeku prepričanje, da je določena gotova kasta v narodu, da rešuje njegove zadeve; da je njegova dolžnost, da se slepo pokori takim izvoljencem. O njihovem delu je nedovoljena lastna samostojna presoja in kritika. Samostojno mislečih ljudi ne prenesejo, zaradi tega so jih in jih odstranjajo, kjer le morejo. Po krivdi take vzgoje meni naš delovni človek še sedaj, da ni sposoben, da bi mogel tudi v strokovnem pogledu konkurirati z drugimi. Ravno zaradi tega imajo tujci najbolj dobičkanosna in odgovorna mesta v našem gospodarstvu.

K temu nezadovoljivemu razvoju se je pridružila še ena okolnost. Moderna civilizacija je uvedla **dvojno moralo.** Javno zastopajo mnenje, da je dovoljeno, da se more delovanje osebe oddvojiti od njenega zasebnega življenja. Zaradi te morale izginja tudi v malem človeku zavest poštenosti, odkritosrčnosti in tovarištva. Zaradi te dvojne morale je tudi precej izdajstva v obratih.

Vsako pošteno gibanje mora iti v boj proti takim razmeram. Resno mora vzgajati v svojih članih vero v njihovo lastno moč. Avtoriteto mora vsak priznati. Toda le kot svoboden in notranje močan človek, ne pa kot suženj in hlapec, kakor si predstavlja avtoriteto sedanja družba.

Gibanje mora stremeti za tem, da prenese telesno stvariteljsko silo malega človeka tudi v duhu. Tehnično vodstvo v tovarnah je velikega pomena, vendar pa ne bi stroji ustvarjali dobrin, če ne bi bilo delovnih rok in razuma delavcev.

Gibanje mora privzgojiti v svojih članih zavest osebne odgovornosti za gibanje, za poedinega tovariša in za celoto. **Dvojne morale ni.**

Dvojno moralo je ustvarila moderna družba, da more tem bolj razkrajati posebno delovnega človeka.

Dvojna morala je eno izmed mnogih sredstev, da more vladati kapital nad delovnim ljudstvom.

Gibanje mora privzgojiti svojim članom zavest, da je vsak osebno odgovoren tudi za delo, katero prevzame prostovoljno. Kdor čuti to odgovornost, se bo izogibal napak. Če jih pa napravi, jih bo priznal, ne pa hotel zvrniti na svojega bližnjega. S takim moralnim pojmovanjem svojih dolžnosti pomaga graditi nov delavski rod, pa tudi gmotno mu koristi, ker ustvarja možnost za gospodarsko zboljšanje delavstva.

Gibanje mora člane tudi poučiti, kako težko nalogo imajo razni njegovi voditelji — delavski zaupniki in voditelji organizacij. Zavedati se morajo, da je dolžnost voditeljev, da tudi grajajo napake članov.

Kdor tako pojmuje svojo delavsko nalogo, ne bo pisaril anonimna pisma in grožnje svojim tovarišem, ampak bo našel drugo pot, da popravijo morebitne pogreške ali pa da on samega sebe popravi.

Življenja sposobno gibanje **ne mara sužnjev, hoče imeti svobodnega, samostojnega človeka.** Življenja sposobno gibanje se bo borilo tudi proti **dvojni morali,** zavedajoč se, da je nemogoče vzgojiti značajnega delavca, ki bo imel tudi smisel za skupne zadeve.

Naše krščansko-socialistično gibanje hoče živeti, zaradi tega deluje z vsemi sredstvi, da bi vzgojilo značajne pripadnike.

Politični katolicizem

Iz političnega dogajanja in življenja v zadnjem času, predvsem pa iz nekaterih notranjepolitičnih dejstev, se vedno bolj in bolj izmotava in izločuje tudi vprašanje razmerja katolicizma in katoličanov do politike. Vsekakor je za vsakega politika, ki gleda na vse te čudno zapletene politične probleme v Evropi in svetu še nekoliko trezno in stvarno, razmerje katolicizma, katoličanov in končno tudi Cerkve zelo važno vprašanje. Že Masaryk je pripisoval temu vprašanju veliko važnost in pomembnost. Računati je pač vsekakor treba z eventuelnim političnim udejstvovanjem in akcijo mednarodne organizacije, ki jo predstavlja Cerkev z verniki. In tu se prav za prav že odpira vprašanje razmerja katolicizma in katoličanov do politike v vsej svoji silni problematiki.

Vsekakor je treba pač najprej poiskati približno zadovoljivo formulacijo pojma politike. Zdi se mi, da je v obširni literaturi, ki se s tem vprašanjem posredno ali neposredno bavi, odgovoril vsaj približno najbolje Franc Terseglav, ko pravi: »Politika, k a k r š n a j e, vrednoti vse po svoje, in v politiki našega kontinenta, odkar jo moremo v teku zgodovine zasledovati, je ostalo to vrednotenje vedno eno in isto: pač politično v onem pomenu, kakor ga vsak čisto enako dočuti in notranje doumeva, kdor in s politiko kakršnega koli opravka. Ta politika, k a k o r j e, je bistveno teženje po oblasti, po svajanju, po zavladanju, po uničenju, izpodrinjenju ali vsaj zasužnjenju slabšega nasprotnika, zavojevanca, potlačenca; njeno osnovno načelo je znani: My country first — moja domovina, moje pleme, moja nacija, moja stranka, prvo in edino! Za to so dovoljena vsa, oziroma vsako sredstvo, glavni orožji pa sta, da govorimo z Machiavellijem, astuzia e forza — zvitost, prevara in sila. Tudi kreposten sme vladajoči biti in celo mora biti — če in kadar mu kaže, če to zahteva ‚raison d'état'. V tem se vidi vprav do dna bit političnega pojmovanja in vrednotenja, k a k r š n o j e: da so politiki tudi svete, to je nadnaravno religiozne, in etične, naravno dobre vrednote samo sredstva k cilju; da ji tako sveto kot dobro služi prav tako kot zlo.« (Franc Terseglav: »Fons aquae vivae«, Križ II. št. 5-6, l. 1929.)

In za nas katoličane je predvsem važno vprašanje razmerja politike, kakor sem jo delno zgoraj s citatom skušal očrtati, do Cerkve in razmerje med to politiko in religijo. Vsekakor je odločilne važnosti to vprašanje pri odločanju stališča katoličana do takoimenovanih »katoliških« — klerikalnih — strank in vseh političnih, gospodarskih, socialnih in kulturnih naukov, ki so jih te stranke postavile. »Katoliške« stranke, vemo, so nastale v dobi kulturnih bojev po francoski revoluciji in so se tedaj močno razmahnile. V tej dobi jim pač ne moremo odrekati zaslug, ki so jih imele za obrambo in varovanje Cerkve. Toda gotovo je neizpodbitno dejstvo, da je velikansko vprašanje v današnjem času in v teh, čisto v drugo smer obrnjenih razmerah, ali je danes Cerkvi vse to, kar ji je menda nekoč koristilo, še koristno, ali pa ji vse to ne škoduje in je na polju meddržavnega in splošno svetovnega dogajanja celo ne kompromitira! Meni se namreč močno dozdeva, da se »t u z a č e n j a t u d i t r a g i k a političnega katolicizma« (Miro Jeršič: »Mladina, politika, politični katolicizem«, Beseda II. št. 4), katerega slabi nasledki niso omejeni samo na politično polje, temveč so segli tudi na polje kulturnega in socialnega udejstvovanja katoličanov (n. pr. »Esprit« in njegova usoda, usoda in položaj Jugoslovanske strokovne zveze« v slovenskem »katoliškem občestvu« itd.).

Vprašanje, ki se vzporedno s tem prvim odpira in obravnava, predvsem razmerje cerkvenih avtoritet do političnih in predvsem tako imenovanih »katoliških« političnih strank, gotovo ni rešeno in odpravljeno z izgovorom o pravici političnega udejstvovanja vsakega katolika in predvsem duhovščine. Vsekakor je res, da ima končno vsak državljan pravico do političnega udejstvovanja in prav tako tudi duhovnik, toda vendar je zelo dvomljiv moralni uspeh, ki ga bo s takšnim delovanjem dosegel. Nujno je namreč v tem družabnem redu, ki danes vlada med katoličani, da bo postal zagovornik »političnega katolicizma« in tistih strank, kjer bo imel vplivno in odločilno vlogo. Vsekakor je bilo silno zanimiv pojav mogoče opazovati v bivši SLS, v kateri so kljub vsemu vendarle imeli najbolj odločilno besedo in vodilno vlogo duhovniki. Ker pa je tudi pri duhovniku nujno treba računati s človekom in človekovo naravo, ki najde posebno ob takšnih prilikah svojo silno zmaličeno podobo v strasteh, ki podivjajo in se ne ozirajo na nobene norme, je prav v udejstvovanju teh duhovnikov v bivši slovenski »katoliški« stranki izvir mnogih predsodkov o vsem katoliškem med ljudstvom. »Kot eksponenta kake določene stranke si župnika ne moremo misliti; kot tak bi si delo zelo otežkočil, ker bi takoj zadel na nezaupanje in odpor, češ: ta je strankar in kot tak naš nasprotnik. Župnik je za vse tu, ne samo kadar spoveduje, temveč tudi takrat, ko se prirejajo božičnice za revne. Samo tako bodo mogli nasprotniki videti, da krščanstvo ni kaka stranka, temveč veselo oznanilo, katerega mir in veselje velja vsem ljudem, ki so dobre volje.« (Handloss: »Seelsorger«, januar 1938.) — Že iz slovenskih razmer, še bolj pa iz današnjega nemškega in avstrijskega položaja katoličanov in vsega katoliškega moremo sklepati, kako težki so nasledki »političnega katolicizma« in težko je pristati na mnenje nekaterih katoliških politikov, ki menijo, da vse to odtehtajo ugodnosti, ki jih pripisujejo politiki. Izkustvo namreč čisto natančno potrjuje dejstvo, da vsi grehi, zablode in plitvosti političnih strank, ki jih podpirajo katoličani in katoliške avtoritete, obremenjujejo tudi Cerkev in katolicizem. Pa tudi na poplitvenje katolicizma v očeh katoličanov samih ima »politični« katolicizem silno porazen vpliv, kajti v večini primerov pač čisto namerno in zavestno zakriva in prikriva pravo podobo katolicizma in krščanstva. Dejstvo je, da se katoliške stranke prepogosto za dosego svojih ciljev in namenov poslužujejo nedovoljenih, nemoralnih sredstev za pritisk na vest ljudskih množic, in tu se začenja največje zlo in največji moralni greh »političnega katolicizma«, da so namreč večkrat proglasili voditelji svoje osebno mnenje za nauk, o katerem je bilo razpravljati najstrožje prepovedano! Prepričan sem, da je tu začetek in izvir vsega zla in neurejenosti v našem slovenskem »katoliškem občestvu«, čeprav naši slovenski »politični katoliki« trdno zatrjujejo, da to ni res. Dejstvo je pač namreč, da je tako nastala ne samo pri nas na Slovenskem, temveč tudi marsikje drugje (n. pr. v nac. Španiji), da se sveto, čisto postavi — morda celo nezavestno — v službo nesvetega in podredi političnemu v smislu koristnega, za dosego cilja pripravnega orodja. In žal se ta nevarnost največkrat na škodo vsemu krščanstvu uresniči!

Takšna politika »političnega katolicizma« pa je v stalnem nasprotju z vsemi težnjami našega krščanskega etosa, ki »gre za tem, da se oblast političnega prosvetí in posvetí« (Fr. Terseglav, Križ II, št. 5-6), kajti res je pač, da »magna cegna, remota iustitia« niso nič drugega, kakor »magna latrocinia«, kakor je dejal že Avguštin. — »Toda to delo je najtežavnejše, kar jih je naloženih našemu razumu in volji na zemlji, in Cerkev sama je bila nekajkrat v zgodovini, gledana s svoje človeške strani, v nevarnosti, da se v težnji, posvetiti zemeljsko, sama posvetni« (Terseglav, Križ II. št. 5-6). In »politični katolicizem« je v obilni meri v to smer in na to pot pripomogel!

Musek Vitko.

Ni lepšega darila za god ali poroko tovariša ali tovarišice, kot lepa knjiga. Pišite takoj »Delavski založbi« v Ljubljani, da vam pošlje prospekt in cenik knjig, ki jih ima še v zalogi. — Celo zbirko lahko dobite tudi na obroke.

IZREZKI
iz katoliških časopisov

»AUBE« (Pariz): Na kongresu prijateljev svobodnega pouka je govoril kardinal Gerlier: **»Francija, ki se je v svoji stoletni zgodovini z veliko širokosrčnostjo bojevala za svobodo vseh drugih dežel, ki je tudi danes branilec svobode pred obžalovanja vrednim besnenjem vseh modernih poganstev, ne sme odrekati blagra svobode svojim lastnim državljanom.«**

Papež je sprejel pred dnevi belgijske voditelje katoliškega radia, ki so mu poklonili mašno knjigo. Sveti oče je prebral odlomek, ki govori o daritvi Abelovi, Abrahamovi in Melkizedekovi, in potem govoril: **»Antisemitizem se ne da združiti z vzvišeno mislijo in stvarnostjo, ki sta izraženi v tem berilu. Protižidovstvo je gibanje, ki se ga kristjani ne moremo udeleževati. Priznavamo vsakomur pravico, da se brani, da varuje svoje pravične koristi proti vsemu, kar jih ograža. Antisemitizem pa je nedopusten. Mi smo duhovno semiti.«**

»AVANT-GARDE« navaja besede, ki sta jih prinesla katoliška lista »La Croix« in »Jeunesse ouvrière«: **»Sklep, ki se nam vsiljuje po takih razmišljanjih** (o grozotah vojne med brati), **je gotovo: storiti moramo vse, da privedemo sovražne brate do posredovanja med njimi. Kolikor bolj se vleče španska vojna v nedoglednost, toliko bolj je posredovanje edina mogoča rešitev. Saj pridemo do tega sklepa tudi, če beremo »Catholic Herald«, ki je bil vedno naklonjen generalu Francu in ki pravi, da je španski spor prišel v novo razdobje. Franco bi moral sedaj zmagati nad vojaško silo, ki je enaka njegovi.«**

»AUBE«. G. Hourdin, znani katoliški javni delavec, piše: **»Spet enkrat je prišel čas, ko moramo razložiti tujcem, da je kljub vsemu videzu le ena Francija. Nekateri od nas mislijo z ljubeznijo na katoliško Francijo, drugi na rojalistično, spet drugi na republikansko in socialno, toda vsi vedo dobro, da je oseba Francija, mati Francija vsem skupna... Nič v našem zadržanju ne daje misliti, da se ne čutimo** (katoličani) **složni s svojo celotno domovino, kakršna se danes kaže, z vsemi svojim težavami, razdeljenostjo in tudi — veličino.«**

»ENTSCHEIDUNG«, švicarski katoliški tednik, poroča o brošuri Thomasa Manna »O prihodnji zmagi demokracije«. Pisatelj, ki se je nekoč posvečal samo umetnosti, je danes stopil v vrsto bojevnikov za boljšo ureditev človeške družbe. Njegovo glavno spoznanje je: **»Vsakdo, kdor bi čutil kot veliko človeško nesrečo, če bi v zgodovinskem boju svetovnih nazorov demokracija odrekla zaradi pomanjkanja prilagodljivosti, mora želeti kot najnujnejše, da postane tako v gospodarskem kot v duhovnem iz liberalne socialna demokracija.«**

Dalje poroča »Entscheidung« o knjigi »Katoliki gledajo v svet«, ki je izšla v Parizu. Pisec D. Auvergne priobčuje razgovore z najodličnejšimi francoskimi katoličani: Claudel, Maritain, Mauriac, urednik »Temps présenta« S. Fumet, personalista Mounier (urednik »Esprita«) in Madaule, dramatik H. Ghéon, voditelj katoliških skavtov dominikanec Forestier, kanonik Cardijn in drugi. V Franciji, kjer se je po besedah kardinala Verdiera razmerje med državo in Cerkvijo razvilo čisto zadovoljivo za Cerkev, kjer katoličtva ne obremenjujejo politične stranke, se katoliška zavest obrača prvenstveno k duhovnim in nadnaravnim stvarnostim. Primer širokosrčnega gledanja Francozov je izjava G. Marcela v tej knjigi: **»Ker sem prepričan, da katoličanu nikdar ne sme uiti izpred oči univerzalno in vseobsegajoče, mora živeti v tesnem, duhovnem stiku z onimi, ki mislijo drugače od nas, ki jih imenujemo ločene brate in nekristjane. Kjer najde katoličan resnico, ki še ni popolnoma prešla v katoliško zavest, jo more sprejeti z ljubeznijo, kajti Cerkev nosi v sebi mogočost, da vse človeško najpolneje in najčisteje izraža in uresničuje.«**

»SLOVENEC« piše 13. sept.: **»Dasi so vse prizadete države samo po sebi razumljivo pripravljene za vsak primer, pa nikakor ne gre verjeti izmišljotinam, ki jih širi zlasti Moskva in njeni pomagači v Evropi o nekakih ‚strahovitih načrtih nemškega generalnega štaba' in podobno, kakor tudi ne drugim alarmantnim vestem, ki imajo samo namen, ustvarjati razpoloženje za vojno v prid svetovne komunistične revolucije...«**

V **»TEMPS PRÉSENT-u«**, francoskem katoliškem listu, piše J. Hours: **»V prihodnosti bodo imeli velike težave, ko bodo iskali razloge za splošno strpnost in nihče se ne upa zavrniti tega dela med tistimi, ki so imeli vpliv ali moč v Evropi.«**

»AUBE« prinaša 13. septembra besede kardinala Verdierja: **»Zaupajmo, kajti današnji sovražniki miru so obenem sovražniki Jezusa in Marije. Tisti, ki ogražajo mir, so isti, ki hočejo razširiti novo poganstvo...«**

»MI MLADI BORCI« so list, ki ga poznamo po značilnosti, da mu je prva in edina naloga poudarjanje načel, da si pod tem tudi predstavlja vse delo, ki je danes za katoličana važno, da govori skoraj kot neka avtoriteta, oprta največkrat na kakšno »odlično italijansko katoliško revijo«, in če ona po »Borcih« spregovori, se podere vse drugo, nič ne ostane. Danes, ko je ves vplivni katolicizem v svetu uvidel svoje veliko sodobno poslanstvo v živem, dejavnem vplivanju in ustvarjanju pogojev za nov in pravičen svet in zato svojo prvo dolžnost v prelomu s starimi boleznimi katoličanov, z zamešavanjem svetega in časovnega, z lenobno reakcionarnostjo, z vsem neredom naših dni — danes pri nas »Borci« še vedno trobijo samo svoj načelni boj. — V zadnji številki pa nam dokažejo, da ne veljajo samo mladini, ki naj v njih dobi svoja vsakdanja udarna načela in resnico, prikrojeno po ozki, pogosto zelo krivični sodbi. Tudi ljudje, o katerih bi človek mislil, da je njihova še posebna dolžnost, danes bolj ko kdaj prej, da zaradi katoličana vredne jasnosti in zaradi resnice same, iščejo samo tam, kjer so dejstva najbližja in najbolj razvidna —

Strokovna poročila

Za kolektivno pogodbo v mizarski stroki v dravski banovini

Na pobudo zainteresiranih delavskih strokovnih organizacij in Delavske zbornice je kr. banska uprava sklicala anketo predstavnikov delodajalcev in delojemalcev mizarske stroke v dravski banovini, ki se je vršila dne 15. septembra 1938 pri banski upravi pod predsedstvom inspektorja dela Barage. Na anketi je bilo zastopanih večina delodajalskih združenj, predstavnik obrtniške zbornice, predstavnik Zveze industrijcev na eni ter predstavniki vseh obstoječih strokovnih organizacij in predstavnik Delavske zbornice na drugi strani.

Namen ankete je bil v glavnem ta, da se proučijo razmere delojemalcev v mizarski stroki in da se najdejo pota in možnosti ureditve delovnega razmerja s pomočjo okvirne kolektivne pogodbe, ki naj bi veljala za vso banovino. Delojemalska stran je anketi predložila obširen referat o položaju mizarskega delavstva v dravski banovini. Iz referata je razvidno, da obstaja v dravski banovini 1549 obrtnih in 7 industrijskih mizarskih obratov, ki zaposlujejo okoli 1800 pomočnikov in okoli 1100 vajencev.

Zanimivi so zlasti podatki o plačah mizarskih pomočnikov. V naslednjem navajamo plače mizarskih pomočnikov v tistih podjetjih, kjer obstajajo kolektivne pogodbe:

	Po izučitvi do 3 mes.	Po izučitvi do 1 leta	Od 1 leta dalje
Ljubljana	3.50	4.—	od 4.50 do 6.50
Celje	3.50	4.—	od 4.— do 6.—
Maribor	4.—	dalje po sposobn. do 7.—	
Litija	3.—	3.50 dalje po sposobnosti do 6.50	
Ptuj	od 2.50 do 2.75	3.50	od 3.50 do 5.—
Kregar & Co Vižmarje	3.25	3.50	od 3.50 do 5.—
Vrečar Domžale	3.25	dalje po letih in klasifikaciji do 4.—	

Od 1800 pomočnikov ima delovne pogoje urejene s kolektivno pogodbo le okrog 750 pomočnikov in to: v Ljubljani, v Celju, v Mariboru, v Ptuju, v Litiji ter pri podjetjih Kregar in drug v Št. Vidu in Vrečar v Domžalah.

Kakšne so mezde drugod?

Uredba o minimalnih mezdah določa za delavstvo v industriji in v krajih z nad 5000 prebivalci za pomožnega delavca v mizarski delavnici 2.75 din, v ostalih krajih pa 2.50 din na uro. Kljub tej odredbi obstaja cela vrsta podjetij, ki izplačujejo kvalificiranim delavcem nižje mezde, kot so določene za pomožno delavstvo v tej stroki. V ptujski okolici je mezda 2 din na uro, če ima pomočnik pri mojstru hrano in stanovanje, dobi še 60 do 100 din tedensko. V enem kot drugem primeru znaša tedaj brutto zaslužek v tej navedeni okolici od 120 do 160 din tedensko. V mariborski okolici plačujejo mizarskim pomočnikom od 2 do 4 din od ure. V Št. Vidu nad Ljubljano plačujejo pomočnikom od 2.50 do 5 din, le nekaj izjem ima plačo do 6 din. Če ima pomočnik hrano in stanovanje pri mojstru, dobi še tedensko 80 do 150 din. V Škofji Loki plačujejo pomočnike od 50 do 150 din s hrano in stanovanjem tedensko. V **Žireh prejemajo 2.25 do 3.25** din od ure. V Kočevju tedensko 50 do 100 din s hrano in stanovanjem. V Prevaljah in Mežici od 60 do 100 din s hrano in stanovanjem. Na Jesenicah in v Tržiču prejemajo 3 do 5.50 din od ure. V okolici Poljčan 2.25 do 3 din na uro.

V Prekmurju in Beli Krajini in velikem delu novomeškega in kočevskega okraja ter v vseh od železnice oddaljenih krajih sploh, je mezda pomočnika po 2 in celo 1.50 din na uro, ako računamo hrano in stanovanje v smislu banove odredbe po 10 din dnevno, kar znaša tedenski zaslužek pomočnika od 50 do 80 din.

V industrijskih podjetjih se gibljejo mezde mizarskih pomočnikov od 3.50 do 7.50 din, le v času enomesečne poskusne dobe imajo nekatere delavnice tudi mezdo 3.25 din. **Mezde mizarskih pomočnikov v državnih podjetjih:** Med letom 1937/38. so bile na novo regulirane mezde za državne rudnike, monopolska podjetja in delavnice državnih železnic. V državnih rudnikih znašajo mezde za prvo leto 3.57, za drugo leto 3.83 in za četrto leto 4.15 din. V monopolskih podjetjih do 3 let zaposlitve 6 din, od 3 do 10 let 6.50 din in najvišja mezda po 30 letih 8.25 din od ure. K tem osnovnim plačam prejemajo še doklado za otroke po 3 din dnevno, za največ 3 otroke. Delavnice državnih železnic plačujejo za prvo leto 3.25 din do 5 din, za drugo leto 3.75 do 5.62 din, za četrto leto 4.25 do 6.25 din in končna mezda od 7.25 do 11 din.

Dalje nam ta referat objasnjuje kršenje socialne zakonodaje s strani delodajalcev in to zlasti v pogledu delovnega časa, plačila za nadurno delo, neizvajanje določb §§ 219., 220. in 221. obrtnega zakona. Prav tako se referat bavi s položajem vajencev in nezadostno pažnjo pristojnih oblasti pri izvajanju kontrole.

Delojemalska stran končno predlaga v svrho pravične ureditve delovnih in plačilnih pogojev za mizarsko delavstvo naslednje ukrepe:

1. Ureditev delovnih pogojev za mizarsko stroko za enotno okvirno pogodbo, na podlagi katere bi se sklepale lokalne pogodbe z združenji.

2. Predpis odškodnine za vajence. Dokler ne izide odredba trgovinskega ministra po § 267. obrtnega zakona, naj se z banovo odredbo v smislu uredbe o določanju minimalnih mezd, odrede minimalne odškodnine za vajence po enem letu učenja, da bo vajenec v štiriletni učni dobi zaslužil vsaj za hrano in stanovanje.

3. Pri okrajnih glavarstvih naj se osnuje poseben referat za inspekcijo dela, ki naj bo podrejen neposredno banski upravi. Na ta način se bo omogočilo izvajanje zakona o inspekciji dela ter aktivno nadzorstvo nad izvajanjem določb socialne zakonodaje in pospešeno preiskavo prijav. Ti referati naj se osnujejo najprej v okrajih z razvito industrijo in obrtjo.

4. Upravnim oblastem I. stopnje naj se odredi nujno reševanje prijav o kršitvah, ki naj se obravnavajo brez kolekovine. Dolžnost oblasti je, da ukrenejo vse, da dosežejo popolno izvajanje obstoječih zakonov. Kakor se zahteva od delavca, da točno izvršuje zakone v onih določbah, ki nalagajo dolžnosti, je enako treba podvzeti vse, da se delavcu zajamči uživanje določenih pravic.

Anketa je potekala v stvarni izmenjavi misli obeh strani in so bili po triurni razpravi doseženi naslednji zaključki:

Predstavniki delodajalcev in delojemalcev mizarske stroke, zbrani na anketi dne 15. avgusta 1938, izjavljajo, da so v načelu za okvirno ureditev delovnih pogojev za mizarsko stroko v dravski banovini ter nalagajo predstavnikom Zbornice za TOI, Zveze industrijcev in Delavske zbornice, da podajo o poteku ankete svojim forumom izčrpen referat ter pozovejo zlasti ona združenja, ki na anketi niso zastopana ali svoje načelne izjave še niso podala, da podajo do 15. oktobra 1938 izjavo, ako se strinjajo z gornjim sklepom ankete.

V primeru, da večina prizadetih združenj oziroma članstva pristane na navedeni načelni sklep, se osnuje paritetni odbor po predlogih delodajalskih in delojemalskih predstavništev. Odbor naj bo sestavljen paritetno, in sicer iz 4 članov delodajalcev in 4 članov delojemalcev in po enega predstavnika Zbornice za TOI, Zveze industrijcev in Delavske zbornice. Odbor se sestaja pod predsedstvom predstavnika kr. banske uprave.

Odbor bo zbrano gradivo o dejanskem stanju v mizarski stroki preštudiral ter sestavil konkreten predlog. Izdelani predlog se dostavi vsem združenjem v izjavo. Na podlagi izjav, odnosno stavljenih protipredlogov naj se izvrši dokončna redakcija. Tako redigirano besedilo naj služi združenjem in delavskim organizacijam kot osnova za sklenitev kolektivnih pogodb.

Ako ne bi prišlo v odboru do konca l. 1938. do sporazuma, si pridrži vsaka stranka proste roke, da se posluži ali ne posluži odredb uredbe o minimalnih mezdah.

Iz tega sklepa ankete je razvidno, da so položeni prvi temelji za kolektivno ureditev delovnega razmerja v mizarski stroki vse banovine.

JSZ dosegla v rudniku barita v Plešah pri Šmarju zvišanje plač

Delavci, zaposleni v rudniku barita v Plešah pri Šmarju, ki je last Tehnične komercionalne družbe v Ljubljani, so se pred par meseci organizirali. Ker je zaradi težkih razmer, v katerih živi delavec zaradi stalnega večanja draginje, namen vsakega delavca, ko se organizira, ta, da bi si z organizacijo zboljšal svojo plačo, je umevno, da so tudi rudarji v Plešah po str. organizaciji zaprosili podjetje za zboljšanje plač. Podjetje je nato pri tozadevnih pogovorih navajalo, da je že samo obljubilo povišek, kakor hitro se bodo razmere in trgovska konjunktura zboljšale, žal pa, da težko ugodi sedaj predlaganemu povišku, ko se podjetjem nalagajo nova bremena v obliki povišanja tovornine, cestnem davku in še drugih bremen, ki se nalagajo podjetjem.

Pri ponovnih tozadevnih razgovorih je podjetje pristalo, da zviša plače kopačem in še tistim delavcem, ki imajo preživljati družine, po 50 par, ostalim pa po 25 par na uro. Povišek je stopil v veljavo z 10. septembrom.

*

Ker so sedaj v navedenem rudniku, razen nekaj izjem organizirani vsi delavci ter je tako doseženo število za samostojno skupino, so tovariši na sestanku izvolili pripravljalni odbor, katerega predsednik je tov. Gruden Anton. Ta bo vodil organizacijsko delo in sklical ustanovni občni zbor. Delavci rudarji bodo pa v nastajajočih rudnikih v okolici Šmarja s pomočjo organizacije dvigali svojo delavsko izobrazbo in se z organizacijami tisočev borili za boljši kos kruha delavcu in njegovi družini.

Zakaj JSZ predlaga odpoved obstoječe tekstilne kolektivne pogodbe?

Dve leti minevata, odkar je bila dne 26. septembra 1936 uveljavljena obstoječa kolektivna pogodba tekstilnega delavstva. Marsikdo se spominja dni, ko je tekstilno delavstvo v svoji najskrajnejši borbi zahtevalo uveljavljenje svojih pravic s kolektivno pogodbo, ter se mu nehote vsiljujejo premišljevanja, koliko si je tekstilno delavstvo s to pogodbo pridobilo.

Gotovo so med delavstvom različna mnenja, ki so največkrat odvisna od vsakdanjih okolnosti, v katerih danes delavstvo živi. Na žalost so te okolnosti take, da delavec zaradi raznih vplivov sedanje družbe ni sposoben za pravilno ocenjevanje priborjenih pravic, kaj šele da bi bil toliko sposoben in borben, da bi si znal svoje pravice tudi uveljaviti. Nikakor se pa od takega delavstva ne more pričakovati, da bi si skušalo svoj življenjski položaj izboljšati.

To dobro vedo lastniki tekstilnih tovarn. Vedo pa tudi vsi ljudje iz posedujočih krogov, ker so v resnici oni tisti, ki z raznimi umetnimi vplivi razdvajajo delavske množice v več taborov, zavedajoč se, da je to edino njim v korist. Delavstvo se tega ne zaveda in naseda tem vplivom, se bori za koristi tretjega, pri tem pa pozablja na svoje bistvene življenjske potrebe.

Tu je tudi vzrok, da lastniki tekstilnih tovarn pogodbe ne izvajajo zaradi razcepljenosti delavstva in nezavednosti delavstva. Tako kršenje pogodbe ubija med delavstvom smisel za organizirano borbo, ker vidi, da podjetniki niti tega ne spoštujejo, kar sami podpišejo. Ne zaveda se pa delavstvo tega, da je treba podjetnika vedno prisiliti, da spoštuje priborjene delavske pravice. To doseže delavstvo le takrat, če nastopa enotno. Tega pa med tekstilnim delavstvom ni. Večjidel stoji to delavstvo izven strokovnih organizacij, udinjano raznim političnim smerem.

Koliko in kaj je pogodba tekstilnemu delavstvu prinesla, smo že večkrat pisali. Moramo pa tudi resnici na ljubo pripomniti, da obstoječa pogodba v času, ko je bila sklenjena, ni povsem ustrezala tedanjim razmeram tekstilnega delavstva, ker je bila sklenjena v času, ko je bilo delavstvo v svoji borbi že popolnoma zlomljeno.

Dejstvo pa je, da obstoječa pogodba ne ustreza današnjemu položaju, v katerem delavstvo živi. Od leta 1936. so se podražile življenjske potrebščine, posebno tiste, ki jih delavec največ potrebuje. Delavstvo povsod, kjer je organizirano, zahteva izboljšanja svojih zaslužkov. Podjetniki to odklanjajo z izgovorom, da imajo plačilne razmere v svojem podjetju urejene na podlagi pogodbe in da svojega stališča ne morejo spremeniti, dokler pogodba velja. Tako stališče podjetnikov škoduje organiziranemu delavstvu. Zaradi tega organizirano delavstvo zahteva, da se obstoječa pogodba odpove, ker ima delavstvo pri svojem prizadevanju z njo zvezane roke. Tukaj vidimo, kako škodljiva je pasivnost večine tekstilnega delavstva, ki s svojo neorganiziranostjo škoduje sebi in vsemu tekstilnemu delavstvu. Vse to izrabljajo podjetniki sebi v korist. Zaradi vsega tega je delo strokovnih organizacij zelo težko. Podjetja se izmikajo urejevanju razmer s tem, da prepuščajo zadevo »Zvezi delodajalcev tekstilne stroke za dravsko banovino«. S tem hočejo podjetniki vzeti organiziranemu delavstvu zaupanje v strokovne organizacije. Pri njihovem razdiralnem delu jih podpira še razno meščansko časopisje.

Še nekaj je, kar slabo vpliva na razvoj strokovnega gibanja med tekstilnim delavstvom. Za obstoječo pogodbo se skriva del tekstilnega delavstva, ki se zaveda važnosti delavskega gibanja, pa kljub temu stoji izven strokovnih organizacij. Tem bi se prav lahko reklo, da so izkoriščevalci priborjenih delavskih pravic, obenem pa izdajalci in sovražniki delavskega strokovnega gibanja. Ti ljudje dobro vedo, kaj jim nudi pogodba, vedo pa tudi, da obstojajo delavski zaupniki kot zakoniti predstavniki delavstva. Če se jim v tovarni pri urnih ali akordnih postavkah dogodi krivica, si znajo hitro poiskati delavskega zaupnika, ki je po svoji službi dolžan, da za takega zakotnega razdirača posreduje, ker bi ga sicer ta pred delavstvom postavil v slabo luč. Delavski zaupnik s svojo zmožnostjo ali na kakršen koli način posredovanje uspešno izvrši. V takem primeru tak delavski zajedavec molči ali pa se kvečjemu izrazi, da je bil delavski zaupnik dolžan to storiti, ker mu to nalaga tudi kolektivna pogodba. Namesto da bi delavstvu, ki je nezavedno, pojasnil, da so pogodbo priborile strokovne organizacije ter da jo tudi one varujejo, z besedo in dejanjem delavstvo odvrača od organizacije, češ, po čemu boš organiziran, saj imamo pogodbo in zaupnike, ki so zato, da se pogodba izvaja. Mogoče bo kdo mislil, da smo proti ustanovi delavskih zaupnikov? Nikakor ne! Nasprotno! Ne moremo pa dopustiti, da bi taki delavci zavestno izkoriščali to najbolj važno delavsko pridobitev za to, da bi s takim nepravilnim delovanjem onemogočal strokovno gibanje v tekstilnih tovarnah.

Razmere, ki so se zadnji dve leti razpasle po tekstilnih tovarnah, niso zdrave. Temu je treba narediti konec. Nikakor ne smemo dopustiti, da bi tekstilno delavstvo opustilo misel na organizacijo in ostalo neorganizirano. To žele tekstilni podjetniki in upajo, da se jim bo želja kmalu uresničila.

Jugoslovanska strokovna zveza pazljivo spremlja vsa ta dogajanja med tekstilnim delavstvom. Prišla je do zaključka, da je prav sedanja kolektivna pogodba tisto, ki ovira strokovno gibanje tekstilnega delavstva. Zakaj?

1. Ker je besedilo pogodbe dvoumno sestavljeno in od strani podjetij vsiljeno organizacijam, ki so zaradi zlomljene delavske borbe morale popustiti;

2. ker tarifni del pogodbe zaradi naraščanja draginje in nove tehnične ureditve podjetij v večini podjetij ne ustreza dejanskemu položaju delavstva;

3. ker si s to pogodbo delavstvo ne more regulirati plač v razmerju z draginjo, kar škoduje ugledu strokovnih organizacij med delavstvom;

4. ker je pogodba zaradi neizvajanja od strani podjetij delavstvu v spotiko, nekaterim pa zavetišče, od koder lahko razdvajajo lastne delavske vrste;

5. ker se pogodba zelo pomanjkljivo izvaja in delavske organizacije, podpisnice pogodbe, tega ne smejo trpeti;

6. ker razne meščanske struje izrabljajo pomanjkljivosti in neizvajanje pogodbe za boj proti strokovnim organizacijam, katerim hočejo naložiti pred delavstvom krivdo za vse te pomanjkljivosti.

Zaradi tega je Strokovna zveza tekstilnega delavstva na svojem zasedanju 10. julija t. l. **sklenila, da se obstoječa pogodba odpove.** Ta svoj sklep je Jugoslovanska strokovna zveza sporočila sopodpisnicam pogodbe in Delavski zbornici, da uredi vse potrebno za pravilno odpoved pogodbe. Jugoslovanska strokovna zveza je tudi pripravila osnutek, ki se bo še izpopolnil, tako da bo ustrezal vsem potrebam tekstilnega delavstva.

S tem je Jugoslovanska strokovna zveza storila samo svojo dolžnost, zavedajoč se, da je treba razmere, ki vladajo med tekstilnim delavstvom, popolnoma ozdraviti. Zavedamo se tega, ko odstopamo od pogodbe, ki zadeva 16.000 tekstilnih delavcev. Vemo, da je večidel pogodbe samo na papirju, zato je treba poskrbeti, da se znova uveljavi dobra in praktično urejena pogodba, ki bo uspešno varovala delavske koristi.

Seveda je to v največji meri odvisno od tekstilnega delavstva samega. Otresti se bo moralo meščanske miselnosti, stopiti v celoti v delavske organizacije in začeti tako novo življenje.

Pj.

IZREZKI
iz katoliških časopisov

»SLOVENEC« hoče popravljati naše poročilo o članku »Položaj vere v Barceloni«, ki smo ga v izvlečku posneli po francoskem kat. glasilu »Temps présent«, »ki nima ničesar skupnega s kakšnim socializmom ali komunizmom niti s protiverskimi ali versko brezbrižnimi načeli in nameni levice, pač pa je, kakor tudi ves ostali francoski katoliški tisk, politično orientiran proti vladi generala Franca, ki ni v interesu francoske republike« (Slovenec). Po tej njegovi ugotovitvi bi ga mi vprašali: 1. Ali je vlada gen. Franca v interesu slovenskega naroda, kakor bi se dalo sklepati iz orientacije katoliškega lista »Slovenca«? 2. Kako razlaga in opraviči zadržanje francoskih katoličanov, klera in katoliškega tiska, ki o ideologiji neke svete vojne misli po svoje in precej drugače ko »Slovenec«, pa le nima ničesar skupnega s kakšnim socializmom ali komunizmom itd., kakor našteva on sam. 3. Kaj pravi, zakaj je pri nas drugače, tako da je obdolžen vseh zablod tisti, ki si upa s svojo mislijo na dan? — Slovenec našega poročila popravljati ne more, kajti nikjer nismo niti za piko zavili člankovega smisla in je prav vse, kar »Slovenec« ponatiskuje, v našem povzetku tudi povedano. Toda nekaj drugega je. »Slovenec« izjavlja, da prinaša poročilo dobesedno. Res prinaša dobesedno en odstavek dolgega članka, vendar samo toliko časa, dokler mu ne bi bilo res dobesedno prevesti sledečega: »Toda če so (pustošenja antiklerikalizma) bila nevzdržno strašna, kako naj pozabimo žalostno zatiranje, katerega žrtve so bile tako pogosto delavske množice v Španiji. Da navedemo samo ono iz Asturije, dve leti pred revolucijo, ki je zahtevalo 3.000 mrtvih in 30.000 jetnikov.« Pri teh tako kratkih besedah se »Slovenčeva« dobesednost neha, enostavno je zmanjka. Zanj so te besede prenevarne, preveč rdečkarske, v svoji resnicoljubnosti se jih boji zapisati, preide jih, kot bi jih v »dobesednem« odstavku sploh ne bilo. Česa takega »Slovenec« ne more priznati, ker bi bilo s tem marsikaj razloženega. Nič mu tudi nijso važne vse druge Charnantjeve ugotovitve v dolgem članku, ki bi iz njih mogel izpisati prav zase prekrasne lekcije. In to je za »Slovenca« tudi značilno. To ugotovitev zaključimo na »Slovenčev« način: Izpuščeni del poročila katoliškega žurnalista pa smo prinesli dobesedno, da se bo videla razlika z dobesednostjo, ki jo prinaša »Slovenec«.

»DEJANJE« št. 7.: **»Tudi pri nas se stranke že od nekdaj izživljajo tako, da vplivajo izključno le na čustva sovraštva. Svoje delo usmerjajo bolj v rušenje nasprotnikovih postojank, kakor v ostvaritev lastne stavbe. Klerikalnemu Slovencu je bližji antikomunistični Japonec kakor liberalni Slovenec; temu pa je spet več za mednarodnega dandyja kakor za katoliškega Slovenca. Strup nekdanjih sramotnih let se je znova razlil po narodnem telesu... Pristaš je avtomatično prijatelj, nasprotnik je avtomatično sovražnik. Človekova vrednost postaja žrtev divjega nasilja; pristaš je kljub morebitni osebni nevrednosti vreden človek, nasprotnika je brez ozira na njegovo osebno veličino treba preganjati in uničiti. Tako ravnanje pelje z železno doslednostjo v popolno zrušitev človeškega reda. Človek ne uničuje le sočloveka, marveč samega sebe, človeka sploh.«**

»PONEDELJSKI SLOVENEC« objavlja poslanico kardinala Verdiera, s katero kliče Francoze k edinosti. Opozorimo na sledeče besede: **»Francija... mora bolj ko kdaj koli biti na višini svojega poslanstva. Zato pa še enkrat: Edinost, edinost! — Sile narodov, naj bodo tvarne ali moralne, so neizmerne. Needine so skoraj prazne; združene pa in oživljene po krščanskem in francoskem idealu, postavljene v službo plemenitosti in pravice, so zmožne vseh čudežev. Edinost je torej velika dolžnost naše ure.«** To je govoril cerkveni knez velikemu narodu. Ali bo naš ubogi milijon kdaj zaslišal tak klic z odgovornih mest? Vse kaže, da bodo med nami vedno najvplivnejši tisti ljudje, ki bodo fanatično poudarjali potrebo nazorskih predpisov, gruparskih nasprotij, nikoli pa ne naravne skupnosti — pa čeprav bo šlo za zadnje, kar sploh še imamo.

To in ono

70 letnico obstoja bo obhajala letos v oktobru organizacija grafičnega delavstva v Sloveniji. Za to priliko se pripravljajo razne proslave, tako skupen izlet grafičnega delavstva na Mrzlico, razstava tiskovin v Ljubljani, pevski in orkestralni nastopi, akademija itd. O grafični organizaciji sami bomo še pisali.

Kongres Hrvaške delavske zveze se je vršil v nedeljo v Zagrebu. Poročila so navajala njeno uspešno strokovno delo, vodili so tudi mnogo stavk. Na koncu so sprejeli tri resolucije, katerih ena poudarja, da je HRS del hrvaškega narodnega gibanja. Izvoljen je bil popolnoma nov odbor.

»Deset godina radničkog vaspitanja«. Izdala knjižna založba »Oslobodženje«, Belgrad, Knjeginje Zorke 19. Cena 8 din. Ob desetletnici Centrale za delavsko vzgojo so srbski socialisti izdali spomenico o dosedanjem delu na polju delavske vzgoje. Videti je, da srbsko socialistično delavstvo v tem pogledu vztrajno dela. Njihova delavnost bi bila lahko tudi nam za zgled.

7 delavcev se je smrtno ponesrečilo pri utrjevalnih delih na južnem Koroškem, kakor poročajo zamejski listi.

Protituberkulozna zveza v Ljubljani prosi vse odločilne činitelje, predvsem uprave občin, da bi pri sprejemu v službe lažjega značaja, kakor vrtnarje, nadzornike nasadov itd. v prvi vrsti upoštevali lažje na jetiki obolele osebe. V tem pogledu se je Zveza že obrnila na uprave občin in na bansko upravo, svojo prošnjo pa sporoča tudi javnosti s pripombo, da imajo v modernih občinah vsega sveta na tuberkulozi ozdravljeni bolniki pri sprejemu v službe lažjega značaja brezpogojno prednost pred telesno zdravimi osebami. To načelo je tudi zdravo in v vsakem pogledu človečnostno.

Med dvema stoloma. V 34. številki je »Slovenski delavec« napisal voščilo ob 50 letnici svobodnih belgijskih krščanskih sindikatov, ki ga je takole zaključil: »... Zveza združenih delavcev, ki pošilja borcem za krščanske pravice delavstva v Belgiji k proslavi 50 letnice obstoja njegovega gibanja svoje pozdrave in želje za uspešno delovanje v smeri s k u p n i h ciljev.« — V 36. številki pa piše k znanim resolucijam Jugorasa (ki med drugim tudi zahtevajo razpust vseh svobodnih delavskih organizacij): »Navedene zahteve so popolnoma upravičene in se tudi naša ZZD bori za njih uresničenje.« — »Slovenski delavec« pri vsem tem morda še meni, kako bodo belgijski krščanski sindikalisti, ki z Jugorasom in njegovimi zahtevajo nimajo še daleč nič skupnega, počaščeni?

tudi ti ljudje izjavljajo, da se poučujejo o vprašanjih, »ki gibljejo svet«, »v kratkih in jedrnatih poročilih Borcev«, in da to svojo umsko hrano vsak petek komaj pričakujejo. Nekaterim je list »nadomestil celo knjige in prihranil čas«! Kajti baje »vire na tak srečen način pretehta, da jim moreš slediti s popolnim zaupanjem«. (Le primerjaj resnico in njegovo pisanje n. pr. o francoskih katoliških listih, o »Temps présentu« (št. 11, II), o »Espritju« (št. 11, II) o personalizmu, enostransko poudarjanje Mahniča, z vsemi slabimi in dobrim lastnostmi, ki jih je grajal že Srebrnič; smešno presojanje splošno priznanih katoliških mislecev, ki »Borcem« ne ugajajo, n. pr. z veseljem pobrana sodba o Maritainu v št. 31, II, pri katerem »ne najdem svojskosti ne metode ne globine filozofa«; uničujočá, suverena sodba lističa o Mendizabalovi zgodovinski knjigi o povojni Španiji (v Hitlerjevi Nemčiji izhajajoča kat. revija »Hochland« pravi o njej, da je »v prihodnosti ne bo mogel preiti nihče, ki se bo resno pečal z zgodovino druge republike«); Avstrije po mnenju »Borcev« nista pokopala zunanje politični položaj in vojaška sila Nemčije, ampak pomanjkanje katoliške akcije; primerjaj tudi vesele vzklike ob vsaki ozki misli, ki se kje pojavi.) In tudi o vseh naših sodobnih dogodkih kulturnega življenja hitro in stvarno poroča (prim. n. pr. udrihanje po »Dom in svetu«, krike ob pričetku »Dejanja« itd.). V vsem navedenem je polno netočnosti, neresnič in krivičnosti. Mislimo, da prava katoliška načelnost nikoli ne sme in ne more zavajati do krivičnosti in neresnice, do nekih tercialskih namigavanj o vsem, kar komu ne ugaja. Če se to dogaja, potem je dvomljiva duhovna zrelost in rast tistih, ki po takih potih gredo. Ali »Borci« res mislijo, da delajo s takimi sredstvi za katoliško stvar? Ali mislijo, da niso zares potrebni tudi oni dejanske, praktične načelnosti? Ob navedenih avtentičnih izjavah pa nam je postalo razumljivo, odkod tolika jasnost v glavah naših vplivnih mož.

Po naših krajih

Gornji grad

Dne 19. septembra so se vršile na okrajnem glavarstvu v Gornjem gradu uradna pogajanja o zahtevah žagarskega delavstva po zvišanju plač, in sicer v taki obliki, da bi bile vsaj prilično v skladu z uredbo o minimalnih mezdah in z določili § 10. zakona o zaščiti delavcev, t. j., da mora biti vsako nadurno delo plačano za 50% višje.

Dolgotrajna pot je bila, predno smo prišli do pogajanj. Našim podjetnikom se je zdelo to kar za malo in je bilo veliko odpora. Po dolgotrajnih razgovorih so vendar pristali na to, da se ustanovi mešani odbor, ki naj nepristransko ugotovi, ali je res že z dosedanjimi plačami zadoščeno zahtevam delavstva, da naj bodo namreč plače v skladu z uredbo o minimalnih mezdah in z določili zakona o zaščiti delavcev.

V ta odbor pošlje vsaka stranka po tri člane. **Od delavske strani** bodo: zastopnik krajevne organizacije, zastopnik centrale in zastopnik Delavske zbornice. **Od delodajalske strani** pošlje dva delegata Združenje žagarjev in mlinarjev v Ljubljani in en delegat žagarjev.

Predsednik odbora je g. okrajni glavar. Ko se bodo zbrali potrebni podatki, bo odbor takoj pričel poslovati.

Led je s tem prebit. Mi smo prepričani, da se bo zadeva rešila pravično in zadovoljivo.

Vič pri Ljubljani

V nedeljo, dne 2. oktobra se bo ob 3. uri popoldne vršil v gasilnem domu v Kozarjah sestanek za viško skupino JSZ-e.

Sestanek bo zelo važen, zato pridite vsi!

Celje

Delavski dom so odprli in blagoslovili preteklo nedeljo z govori raznih oblastnih predstavnikov, ki so poudarjali potrebo in koristnost tega doma za delavski stan. V domu je dobila lepše prostore Javna borza dela, ki je z brezobrestnim posojilom omogočila gradnjo. Dalje je v njem skupno prenočišče za delavstvo, ki prihaja v Celje ali potuje skozi, iščoč si dela. Prenočišče za prvo noč stane 5 din, za vsako nadaljnjo noč 3 din. V domu je nameščeno tudi ogrevališče. Samska stanovanja so preprosta, najemnina pa je previsoka. V stavbi se nahaja tudi novo mestno kopališče, ki je bilo za Celje že nujno potrebno, pa prav tako kot staro zaradi previsokih cen delavstvu ne bo pristopno. Pri izdelavi stavbe, ki je po vseh izjavah govornikov namenjena delavstvu, so bili deležni zaslužka tudi podjetniki, ki nasproti svojemu delavstvu ne kažejo preveč socialnega čuta. Sicer pa je dom lep okras lepemu Celju.

Slatina-Radenci

V nedeljo 18. septembra se je poročil v cerkvi pri Kapeli naš tovariš in delavski zaupnik Drvarič Štefan iz Petanjcev s tovarišico Anico Košar iz Boračeve. Želimo jima veliko sreče!

Hrastnik

V petek 16. septembra t. l. se je vršila po daljšem presledku seja krajevnega upravnega odbora brat. skladnice. Na seji, kateri je predsedoval rudniški ravnatelj ing. Drolc, so se obravnavale tekoče zadeve, kakor upokojitve, priznanje nezgodnih rent, prošnje članov za vpis družinskih članov v bolniško blagajno in drugo. Na novo so bili upokojeni rudarji: Brečko Valentin, Florjanc Franc in Vodlan Anton; začasne upokojitve so se podaljšale za nadaljnje leto delavcem: Kač, Napret, Kovač, Bedenik. Umrla sta Poboljšaj, Ocepek in vdova Privšek. Za rente sta bila predložena ponesrečena delavca Drnovšek in Černe, spremenile oz. znižale so se rente za Janšeka in Šinkovca. Pri slučajnostih se je prebralo poročilo zdravnika o pregledih bolnih članov v dispanzerju v Trbovljah, nadalje neki pravilnik za nameščence bratovske skladnice in prošnja babic za povišanje nagrade pri porodih. O tem se je razvila debata in napravili sklepi, ki jih pa mora potrditi še glavni upravni odbor.

Trbovlje

Podjetje Dukič reducira. S 15. septembrom je odšlo že 50 delavcev, ki jim je potekel 14 dnevni odpovedni rok. Tega dne pa je podjetje odpustilo zopet 115 delavcev, ki bodo ob delo 1. oktobra. Med zadnjimi so družinski očetje, ki so bili pri tem podjetju zaposleni že po 10 let in več. Kakor se govori, bo Dukič odpustil še večje število delavcev, in celo, da bo podjetje sploh nehalo z delom na dnevnem kopu Dobrna, ker bo na tem mestu premoga zmanjkalo. Če je to res, bo izgubilo zaslužek vseh 448 delavcev. Videti je, da bodo pri nas rudarji pozimi brezposelni, kakor so bili prejšnja leta v poletnem času. Apeliramo na TPD, da v rudniku zaposluje najprej reducirane delavce, ne pa takih, ki prihajajo s kmetov ali od drugod.

Članski sestanek naše rudarske skupine bo v ponedeljek 26. septembra ob 5 popoldne v tajništvu.

Blagajnik zadnjikrat opominja zaostankarje, da poravnajo članarino. Odslej bomo vsakega, ki bo dva meseca v zaostanku, v smislu pravil črtali iz članstva.

Kranj

V nedeljo 25. septembra ob 9 dopoldne bo v Delavskem domu sestanek tekstilnega delavstva. Prosimo, da se sestanka udeleže vsi tisti tovariši in tovarišice, ki so dobili pismeno povabilo.

Škofja Loka

Pretekli teden je zapustil tovarno »Šešir« ter odšel na novo službeno mesto g. ing. Stojković. Delavstvo ga je spoštovalo kot dobrega in pravičnega predstojnika. Na novem mestu mu želimo mnogo sreče.

Tovariše in tovarišice opozarjamo, da hodijo vsi redno na sestanke. Naj bo že konec malomarnosti! Če imamo čas hoditi v tovarno, ga moramo dobiti tudi za sestanek!

Jarše

Sestanek tekstilnega delavstva bo v nedeljo 2. oktobra ob pol 10 dopoldne v gostilni Bunkež v Jaršah. Ker je sestanek za nadaljnji razvoj v tekstilni stroki odločilnega pomena, naj se ga gotovo udeleže vsi člani in članice.

Iz uredništva

»Zelena zgodba« v zadnji »Delavski pravici« je povzročila v marsikaterem kraju pozornost in prizadetost. Vendar pa s to zgodbo ni bil mišljen noben določen kraj ali določena oseba, ampak je bilo le v obliki zgodbe pokazano dogajanje zadnjih let, ko se je na Slovenskem »iz načelnih razlogov« ustanavljala nova katoliška delavska organizacija.

B., Št. Jurij: Zadnjega in predzadnjega sestavka iz razlogov, ki so Vam bržkone znani, ne moremo priobčiti.

„Volan"

† Širec Franjo. Vsem tovarišem sporočamo, da se je 14. septembra z motornim kolesom smrtno ponesrečil naš tovariš Širec Franjo, blagajnik ptujske podružnice. Pogreb se je vršil 16. septembra ob pol 5 popoldne. Zaradi zakasnitve pošte se pogreba nismo mogli udeležiti. Svojcem izrekamo globoko sočustvovanje. — Volan.

Pridobi svojega trgovca, da bo oglaševal predvsem v tvojem listu »Delavski pravici«!

Delavska
GLASILO PRAVICA
KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Izhaja vsak četrtek popoldne, v primeru praznika dan prej. — Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-I. — Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo, Miklošičeva cesta 22-I — Oglasi po ceniku — Telefon št. 4048. — Številka čekovnega računa 14.900

Posamezna številka stane 1 din. — Naročnina: za 1 mesec 4 din, za četrt leta 10 din, za pol leta 20 din, za celo leto 40 din. Naročnina za tuje države na mesec 7 din, na leto pa 70 din.

Odgovorni urednik Peter Lombardo, Ljubljana. Izdaja za konzorcij »Delavske pravice« Srečko Žumer, Ljubljana. — Tiska Zadružna tiskarna, Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17 (Maks Blejec)

Razgled po svetu

Mednarodni pregled

Češkoslovaško vprašanje se vedno bolj zamotava. Prejšnji teden je nenadoma odpotoval k Hitlerju angleški ministrski predsednik Chamberlain, da bi poskusil rešiti mir. Hitler mu je povedal, da ne zahteva nič manj, ko razkosanje Češkoslovaške. Po vrnitvi Chamberlaina v London je bilo skupno posvetovanje francoskih in angleških državnikov, ki so — brez Češkoslovaške — pristali, da se odstopijo nemški predeli republike Nemčiji.

Češkoslovaška o kaki delitvi republike noče nič slišati ter je po odgovornih ministrih tako misel odbila kot nesprejemljivo. Dobro ve, kaj jo čaka. Hitler hoče imeti zadevo po mirnem potu rešeno do začetka oktobra, potem pa bo nastopil s silo. Češkoslovaška vlada se za ta primer korenito pripravlja: republika je v pripravljenosti, moški od 18. do 50. leta ne morejo iz države, omejene so mnoge državljanske svoboščine. Videti je, da Čehi in Slovaki kljub vsemu gledajo prihodnjim dogodkom mirno v obraz.

Slovaki so se izrekli odločno za svojo državo. K temu je mnogo pripomoglo delavsko krilo Slovaške ljudske stranke. Šli bodo tudi v vlado.

V obmejnih nemških predelih Češkoslovaške so bili prejšnji teden hudi nemiri. Vlada je kmalu napravila red. V mnogih krajih je razglasila obsedno stanje. Kmalu nato je razpustila tudi Sudetsko-nemško stranko in obtožila njenega vodjo Henleina zaradi protidržavnega delovanja, ki je za tem javno izdal proglas za odcepitev nemških pokrajin od republike.

Plebiscit za vse narodne manjšine je zahteval Mussolini v svojem govoru v Trstu. Ta njegova zahteva pa se nanaša samo na Češkoslovaško. Obenem je izjavil, da je Italija že izbrala svoje mesto v morebitni vojni, ki bi nastala zaradi Češkoslovaške.

Oglasila se je tudi Madžarska in protestirala v Pragi zaradi utrjevalnih del na madžarski meji ter nekaterih poletov čeških letal nad njenim ozemljem. Takoj nato pa se je državni namestnik Horty odpeljal v Nemčijo — na lov.

Poljska gre, kakor je videti, novo pot. Predsednik republike je razpustil parlament (izvoljen nekako tako, kakor naš Jevtićev), razpisal nove volitve, da pridejo tako tudi opozicijske demokratske stranke do besede.

V Španiji je zastoj. Franco ne more naprej, obe strani pa čakata, kako se bo razvil položaj v ostali Evropi. Od tega je tudi odvisno, kako se bo španska zadeva končala.

Po naši državi

Zapreke samouprave. Na taboru JRZ na Vinjem vrhu pri Novem mestu je govoril 18. septembra kraljevi senator dr. Kulovec. Izjavil je, da oni od JRZ vzdržujejo v celoti svojo glavno zahtevo po samoupravi. Nato je rekel: »Zakaj se pa ne izvede, boste rekli, vse to, kar je po programu naša zahteva? Tukaj so velike zapreke, ki jih je treba polagoma odpravljati, in ni najmanjša hrvaško vprašanje. Veliki grehi se v političnem življenju dostikrat ne popravijo hitro. Takšen velik greh je bila vidovdanska ustava, ki še sedaj meče sence po tej državi. Pot dela nam je nakazana, po tej poti moramo hoditi, in vse skale, ki so nam na poti, s skupnimi močmi odstraniti, da se približamo onemu, kar hočemo in v čemer vidimo svoj končni cilj. Oni pa, ki žive samo od hujskarij, pa naj vedo po tem, kaj so samouprave v angleškem smislu, kaj hočemo in kaj služi blaginji države.« — Vsi, ki ne živijo samo od hujskarij, bi želeli ob tej ugotovitvi obširnejših pojasnil, pred vsem, koliko zaprek se je že odpravilo, koliko skal odstranilo s poti. To bi bilo umestno zlasti zato, ker ima velik del naše javnosti vtis, da so zapreke in skale vedno težje in da jih je vedno več.

O narodnem edinstvu je na tem shodu izrekel g. kraljevski senator: »Ali ogroža slovenstvo morda narodno edinstvo? Če kje kak zakotni pisar v Nikšiću ali Djevdjeliji zapiše o tem kakšno nespametno besedo, servira ljubljansko glasilo slovenskih liberalcev za naše napol izobražence in še bolj liberalne žandarje to kot opozorilo s pristavkom: Kaj pravi na to ljubljanska JRZ? Ali ste videli? Taki so klerikalci! Oni so za narodno edinstvo, morali pa bi biti Slovenci.« — Teh besed smo veseli, vendar moramo resnici na ljubo pripomniti, da takih nespametnih besed niso zagrešili samo kaki zakotni pisarji.

»Težišče stranke se je«, kakor je ugotovil g. kraljevski senator, »o tem ni nobenega dvoma več, premaknilo proti jugovzhodu Slovenije, na Dolenjsko.«

O demokraciji pa g. kraljevski senator v svojem z velikim navdušenjem sprejetem govoru ni nič rekel.

O taborih pravi »podeželski opazovalec« v zadnji številki Domoljuba: »Če bi takole naše letošnje tabore izrabili, potem ne rečem in ne trdim, da bi ne bili brez koristi. Bolj na globoko! Ne samo tako, kakor pravi sveto pismo: In ga je videl in je mimo šel.«

Mussolini je obiskal dne 19. septembra Planino pri Rakeku. »Slovenec« poroča pod naslovom »Mussolini na slovenskih tleh« (»Slovenec« je tu zagrešil nedoslednost, ker se slovenska tla ne začno šele pri Planini) tudi o pogovoru Mussolinija z banom dr. M. Natlačenom, ki se je vršil takole:

Ko je prehajal Mussolini na italijanska tla, je v razgovoru z banom dravske banovine dejal: »Prosim Vas, da sporočite predsedniku vlade dr. Stojadinoviću, da sem srečen in zelo zadovoljen nad tem sijajnim sprejemom. Sporočite mu istočasno moj pozdrav.« Isto je sporočil dr. Marku Natlačenu tudi zunanji minister grof Ciano. Mussolini je nato banu dravske banovine dodal: »Vedno bomo ostali vaši prijatelji. To je moja volja. To, kar rečem, tudi držim, ker je takšna moja morala.« Mussolini se je tudi zanimal, kako daleč je Ljubljana od meje, kakšno je ljudstvo po veri v dravski banovini. Ban dr. Natlačen mu je odgovoril, da je prebivalstvo v dravski banovini po večini katoliško. »Ali je ljudstvo pobožno?« je vprašal dalje Mussolini. Ko mu je ban dr. Natlačen dejal: »da«, je Mussolini pristavil: »To je dobro!« Mussolini je vprašal, ali je prebivalstvo v Sloveniji slovensko ter »Ali imate v Jugoslaviji mir?« Ban dr. Natlačen je odgovoril: »V naši državi je mir in ljudstvo je pod vlado dr. Stojadinovića popolnoma zadovoljno, ker ima vse zaupanje v svoje voditelje. Naš narod je dosegel velike uspehe, politične in gospodarske, ki mu jih je dala vlada dr. Stojadinovića, to dobrino pa zna narod tudi ceniti.« Na te besede je Mussolini dejal: »Da, z vseh strani slišim, da je vaš jugoslovanski narod zadovoljen, odkar je stopila na oblast vlada dr. Stojadinovića.« Ban dr. Natlačen je še dejal: »V moji dravski banovini so ljudje posebno zadovoljni, ker so s prihodom dr. Stojadinovićeve vlade dobili še svojega domačega voditelja v osebi notranjega ministra dr. Antona Korošca.« Mussolini: »Dr. Korošec je vaš notranji minister?« Ban dr. Natlačen: »Da!«

Iz centrale

Za stavkujoče opekarske delavce na Viču so poslale prostovoljne prispevke tele strokovne skupine: Brdo, Celje, Črna pri Kamniku, Javornik, Križe pri Tržiču, »Zmaj« v Ljubljani, Rimske Toplice, Škofja Loka (obl.), Trbovlje, Vič (Zdr. opekarne) in Vir, skupaj 11 skupin. Mi smo stavkujočim izplačali seveda mnogo več kot smo prejeli od teh 11 skupin. Ali skupine, ki niso nič prispevale, menijo, da one ne bodo nikdar potrebne pomoči? Vzemimo za zgled gornje skupine in v takih primerih vsi storimo svojo tovariško dolžnost!

PRILIKA za tiste, katerim kolo služi za vsakdanjo potrebo! Dürkopp, Victoria, Wanderer so trpežna in močna kolesa, katerim smo znižali cene tako, da smo omogočili vsakomur nabavo. Izplača se vam priti na **Jesenice** v trgovino

MARIJA KRAŠOVEC

nasproti kolodvora.

Naše geslo je: Dobro in poceni!